

Г. О. Крапівіна,
кандидат наук з державного управління,
ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»

НЕСТАНДАРТНІ ФОРМИ ЗАЙНЯТОСТІ: СВІТОВИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ (НА ПРИКЛАДІ ВОЛОНТЕРСТВА ТА ВОЛОНТУРИЗМУ)

Постановка проблеми. Волонтерство та волонтуризм у світі розглядаються як особлива сфера діяльності, якій притаманні й загальні закони економічного розвитку та єдині правила та закономірності діяльності, й особливості, пов'язані із специфікою надання волонтерських та волонтуристських послуг. Під впливом останніх закономірностей розвитку волонтерства та волонтуризму набувають специфічних рис (в туризмі зокрема), які дозволяють визначити їх й поширенням соціально-трудових відносин, й туристичною діяльністю як зайнятістю в сучасних умовах.

Аналіз останніх публікацій. Незважаючи на те, що проблемами соціально-трудової сфери, а саме зайнятості займалися Д. Богиня, О. Грішанова, Р. Колосова, А. Колот, Г. Мелік'ян, В. Петюх та інші, дослідження й трансформації зайнятості в окремих галузях (туризмі зокрема), й поширення в них соціально-трудових відносин потребують ще більш систематизованого та обґрунтованого підходу.

Перші кроки в узагальненні світової історії та теорії, а також вітчизняної практики волонтерського руху зробили О. Барабанова, О. Бережна, О. Дорогавцева, О. Караман, Н. Кондрашова, В. Кратінова, Н. Ларіонова, А. Мартинов, О. Мєденцева, О. Песоцька, А. Соколов.

Метою статті є розгляд світового досвіду розвитку нестандартних форм зайнятості на прикладі волонтерства та волонтуризму.

Виклад основного матеріалу. В сьогодення нестандартні форми зайнятості (НФЗ) залучають значну кількість носіїв. Зокрема носіїв НФЗ – волонтерів та волонтуристів – більш ніж з 100 країн світу об'єднано в глобальний світовий рух, який стає все більш впливовим в світі.

Так, у Сполучених Штатах кількість волонтерів і волонтуристів складає близько 60% серед жінок (присвячують цьому роду діяльності в середньому 3,4 год. на тиждень) і близько 50% серед чоловіків (займаються волонтерською працею 3,6 год. на тиждень). Канадці присвячують в середньому 191 год. на рік праці волонтерами та волонтуристами (еквівалент 578 000 робочим місцям з повною зайнятістю). В Ірландії близько 33% дорослого населення є волонтерами. 19% дорослого населення Франції брало участь в волонтерських та волонтуристських акціях (з них 60% регулярно), віддаючи такій діяльності більше 20 год. на місяць. Кожен третій німець (22 млн осіб) є волонтером або волонтуристом та присвячує праці в волонтерських асоціаціях, проектах і групах взаємодопомоги більш ніж 15 год. на місяць. В Південній Кореї майже 4 млн осіб щорічно присвя-

чують волонтерству та волонтуризму більш ніж 451 млн год. робочого часу, а вартість послуг волонтерства та волонтуризму перевищує \$2 млрд на рік. 26% японців мають досвід волонтера та волонтуриста, з них 48% впевнені, що така праця дуже корисна для особистого зростання і суспільства в цілому. 72% волонтерів та волонтуристів Ірландії вважають, що волонтери та волонтуристи виконують те, що ніколи не може бути зроблено оплачуваними робітниками.

Щорік волонтерству та волонтуризму присвячують свій час більш ніж 100 млн осіб дорослого населення планети.

НФЗ «волонтерство» та «волонтуризм» розвиваються в світі з початку минулого століття. Наприкінці ХХ ст. американський університет ім. Дж. Хопкінса виконав дослідження в 22 країнах, яке показало, що загальна кількість часу праці носіїв цих НФЗ відповідає праці 10,5 млн осіб, які працюють повний робочий день. Кількість їх носіїв лише в 36 країнах світу, за підрахунками того ж університету, – понад 131,5 млн осіб.

Державне управління більш ніж 80 країн активно сприяє розвитку національних НФЗ «волонтерство» та «волонтуризм», та створює інфраструктуру для забезпечення розвитку цих форм на системному рівні. Практика багатьох країн підтверджує, що діяльність тільки волонтерів та волонтуристів, як носіїв НФЗ, приносить суспільний прибуток та забезпечує внесок у ВВП від 4 до 8%. Так, в Норвегії на волонтерів та волонтуристів припадає близько 6% ВВП. В Канаді в НФЗ «волонтерство» та «волонтуризм» зайнята майже третина населення (27%). Їх праця заощадила понад \$17 млрд бюджетних коштів. Шведи мають значну кількість волонтерських товариств і об'єднань, де працює половина дорослого населення країни, причому більшість волонтерів та волонтуристів – в спортивних і культурних заходах, зайняті збором засобів для країн третього світу, допомогою в реабілітації алкоголіків і наркоманів та ін. Найбільшу групу шведських волонтерів та волонтуристів складають жінки передпенсійного віку з вищою освітою. Їх найбільш поширене заняття – соціальна робота поряд з домом. Серед молоді популярним є надання допомоги хворим на ВІЛ в Африці або навчання індіанських дітей в джунглях Америки.

Особливий розвиток НФЗ «волонтерство» та «волонтуризм» отримали в США, де цей рух зародився ще в ХІХ ст. Волонтери в ті часи забезпечували функціонування різних некомерційних організацій. Ще в 1835 р. прагнення американців до праці

в цій НФЗ відзначав А. Токвіль [1]. У деяких американських родинах складаються династії волонтерів та волонтуристів. Найчастіше вони працюють в сфері обслуговування, госпіталах, релігійних організаціях, навчальних закладах, некомерційних організаціях. Волонтери та волонтуристи навчають англійській мові іммігрантів, організують різні студії для дітей та ін. Носії НФЗ «волонтерство» та «волонтуризм» в Америці – особи різного віку і професій з різних сфер і прошарків суспільства [2]. Особливо популярними на сьогодні є віртуальні носії цих НФЗ: створення і підтримка web-сайтів, проведення он-лайн досліджень, надання технічної допомоги некомерційним організаціям. На сьогодні в США в волонтерській діяльності бере участь більше 50% населення.

Добровільність праці в США не передбачає хаотичного характеру роботи. Віносини між носіями НФЗ – волонтером (волонтуристом) і приймаючою організацією – регулюються механізмами державного управління та передбачають договори, що суворо визначають умови, характер та обсяг роботи. В США, за законодавством, праця волонтерів та волонтуристів враховується при визначенні трудового стажу [3]. Також волонтерство та волонтуризм не виключають відповідальності, наприклад, за виконання норм і вимог, збереження матеріальних цінностей та ін. [4].

Основною структурою-носієм НФЗ «волонтерство» та «волонтуризм», завдяки якій американські волонтери та волонтуристи можуть знайти собі заняття, а організації та особи, що потребують помічників-волонтерів, можуть заявити про свої потреби, є волонтерські центри, що створені державою. Наразі в країні діє більш ніж 500 таких центрів. Фінансовий еквівалент волонтерської праці на рік в США складає більше \$5300 млрд.

В Японії ідея НФЗ «волонтерство» дістала суспільний резонанс на початку ХХ ст. Ще в 1910 р. уряд створив систему волонтерської допомоги «Хоумен інн» (сучасна назва «Мінсей інн»). Дотепер зберігається основний принцип роботи цієї системи: обрані члени суспільства, завданням яких є визначення рівня добробуту громадян, співпрацюють з урядом. З середини 70-х років ХХ ст. носії НФЗ «волонтерство» та «волонтуризм» – центри волонтерів (як неурядові організації) – створювалися в Японії через вже існуючу мережу рад соціального добробуту. В сучасній Японії існує більше 3300 центрів волонтерства, які працюють майже у всіх муніципалітетах країни [5].

В 1991 р. в Італії Закон про волонтерство офіційно визначив механізми державного управління НФЗ «волонтерство» та «волонтуризм», а також стосунки волонтерів і волонтуристів з державними органами. Так в Італії з'явився соціальний волонтер. Однією з найбільших організацій, що розвивають волонтерські ініціативи в країні, є Італійський фонд волонтерства, створений за ініціативою Римської ощадної каси. Фонд надає консультаційні та освітні послуги волонтерам (волонтуристам), випускає

«Журнал волонтера», заснував декілька Національних премій у сфері волонтерства з метою виявлення і підтримки найбільш перспективних та ініціативних груп, які вирішують соціальні проблеми. В Італії існує Постійний комітет голів волонтерських організацій і фондів, що представляє інтереси двох мільйонів волонтерів та волонтуристів Італії перед урядом, парламентом, церквою, різними суспільними інститутами.

Тобто, рівень розвитку НФЗ «волонтерство» та «волонтуризм» в країні залежить від політико-економічної ситуації, наявності механізмів державного управління, стану некомерційного сектору і ринку праці, від культурних чинників тощо.

Досвід європейських держав показує, що держава може створювати перешкоди волонтерській та волонтуристській діяльності. Особливо це проявляється в тих країнах Центральної і Східної Європи, де волонтерство, а особливо волонтуризм, не є органічною складовою місцевої культури. В тих країнах, де існують міцні традиції волонтерства – в Німеччині та Великобританії – волонтерську діяльність й самих волонтерів (волонтуристів) імпліцитно захищено законом. Країни Центральної і Східної Європи теж зробили крок від офіційного визнання волонтерства та волонтуризму до створення механізмів державного управління, що сприяють розвитку волонтерської діяльності. Закони, що регулюють волонтерську діяльність, прийняті в Хорватії, Чехії, Угорщині, Італії, Латвії, Литві, Люксембурзі, Македонії, Польщі, Португалії, Румунії та Іспанії та ін.

Аналіз статусу носіїв НФЗ «волонтерство» та «волонтуризм» в світі показує, що державне управління має регулювати ці форми для гарантування волонтерам та волонтуристам захисту та щоб відрізнити їх від найнятих робітників.

Як носії НФЗ волонтери та волонтуристи прямо або побічно підпадають під дію законів про працю, оподаткування та цивільну відповідальність. Носії цієї форми зайнятості – волонтери (волонтуристи) та волонтерські організації, що залучають їх до своєї діяльності, – можуть стикатися з низкою проблем: некоректно дією законів про працю, оподаткуванням робочого часу волонтерів та волонтуристів, втратою соціальної допомоги з безробіття та ін. В Хорватії окремі організації навіть зазнавали труднощів з реєстрацією діяльності з надання волонтерських послуг в переліку видів своєї статутної діяльності, оскільки держава не визнавала поняття «волонтерська послуга» в країні.

Для створення правових меж функціонування волонтерських організацій і проведення чіткого кордону між волонтерськими і традиційними соціально-трудовими відносинами, держави мають визначити таку діяльність. Відсутність в них визначення поняття «волонтер» та «волонтурист» і вимог до угоди між учасниками волонтерської діяльності може привести до того, що, із зору держави, волонтери та волонтуристи вважатимуться найнятими робітниками. Як результат, будь-яка компенсаційна виплата ним може розглядатися як винагорода за

працю, а волонтерська організація, що залучає волонтерів (волонтерів) до праці, опиниться в стані порушника трудового законодавства, яке вимагає виплати мінімальної заробітної плати.

Так, в Латвії некомерційні організації, як носії НФЗ «волонтерство» та «волонтуризм», не могли відшкодувати витрати волонтерам, бо для цього потрібно було укласти з ними трудовий договір, що, в свою чергу, підвело б волонтерів під дію трудового законодавства та положень про мінімальну заробітну плату. В Хорватії і Македонії державні контрольні органи можуть тимчасово заборонити роботу, якщо волонтер або волонтерист почав трудову діяльність не відповідно до вимог закону (наприклад, якщо сторони не підписали трудовий договір).

Відсутність правового статусу волонтера та волонтериста може привести до втрати соціальної допомоги з безробіття. В Чехії були позбавлені соціальної допомоги ті безробітні, які працювали волонтерами, оскільки цей вид діяльності розглядався як нелегальна робота, хоч самі волонтери не отримували а ні грошової винагороди, а ні матеріальної допомоги в натуральній формі.

При розробці проекту закону про волонтерську діяльність в Хорватії одне міністерство висловило думку, що, якщо особи, що не мають роботи, бажають працювати на волонтерських засадах, то виплату ним соціальної допомоги з безробіття слід припинити на весь час їх волонтерської діяльності.

Ще однією серйозною перешкодою на шляху НФЗ «волонтерство» та «волонтуризм» є стягування податків з витрат, що відшкодовуються. Міжнародні експерти прийшли до єдиної думки, що волонтери та волонтеристи мають право на відшкодування всіх розумних витрат, які понесені ними в процесі волонтерської діяльності. Проте, в деяких країнах (Швейцарія, Бельгія, Македонія) відшкодування витрат волонтерам та волонтеристам оподатковується. Схожа ситуація й в Естонії – якщо організація бажає відшкодувати волонтерам їх витрати, то вона зобов'язана це зробити на підставі трудового або іншого цивільно-правового договору, і всі виплати за цими договорами оподатковуються. Таким чином, створюється серйозна перешкода залученню населення до НФЗ «волонтерство» та «волонтуризм».

Волонтерська діяльність може відбуватися в найрізноманітніших варіантах – від спонтанних місцевих ініціатив короткострокового характеру до організованої роботи на регулярній основі. Розробка механізмів державного управління, що регулюють соціально-трудова відносини ринку праці волонтерства, показує, що було б доцільно дотримуватися наступного:

регулювання одного варіанту НФЗ «волонтерство» та «волонтуризм» не має виключати існування інших варіантів, а саме: неформальних або ситуативних волонтерських ініціатив;

механізми державного управління мають полегшувати волонтерську діяльність і регламентувати її, а також забезпечувати належний захист і стимулювання волонтерів та волонтеристів, не відохочуючи людей від праці на волонтерських засадах. Дуже жорстке регулювання може пригнічувати спонтанні ініціативи, лягати тягарем на малі некомерційні організації та соціальні підприємства, і пригноблювати дух волонтерства та волонтуризму;

кожна країна має знайти власну модель механізмів державного управління волонтерською діяльністю, виходячи зі своїх соціальних, культурних та економічних умов. Держава у взаємодії з організаціями громадянського суспільства та іншими зацікавленими сторонами має всебічно аналізувати механізми державного управління, з'ясовуючи, як місцеві закони впливають на волонтерську діяльність і визначаючи, які зміни оптимально відповідатимуть місцевим потребам. Якщо механізми державного управління пригнічують волонтерську діяльність, то наступним кроком стає прийняття рішень про те, як усунути ці перешкоди: за допомогою окремого закону (Угорщина), спеціального розділу в законі (Латвія і Польща) або внесення змін в чинне законодавство;

готуватися такі проекти мають в тісній взаємодії зацікавлених сторін для гарантування цілеспрямованого вирішення реальних проблем НФЗ «волонтерство» та «волонтуризм».

Користь від НФЗ «волонтерство» та «волонтуризм» незмінно признається в міжнародних програмах і документах. Ще в 1985 р. був заснований Міжнародний день волонтерів (5 грудня). Тоді Генеральна Асамблея ООН призвала уряди сприяти поширенню інформації про роботу волонтерів та волонтеристів для залучення до волонтерського руху все більшої кількості людей з різних сфер діяльності. У 1994 р. свою позицію з цього питання сформулювала Рада Європи, що випустила Рекомендації Комітету Міністрів з сприяння волонтерської діяльності. В них, зокрема, рекомендується визначити статус волонтерської служби на національному рівні. 2001 р. було оголошено Міжнародним роком волонтерів (волонтеристів). За підсумками міжнародних досліджень, що проводилися в зв'язку з цією ініціативою, ООН у своїх резолюціях рекомендувала всім державам включати волонтерство (волонтуризм) в національні стратегії соціально-економічного розвитку, знайти і виключити зі своїх законів всі бар'єри, що прямо або побічно заважають людям займатися волонтерською діяльністю, послабити податковий прес, що ставить волонтера або волонтериста в скрутне положення. Крім того, ООН закликала світову спільноту надати волонтерам (волонтеристам) правовий статус і належний соціальний захист при повній пошані до їх незалежності. З цього приводу були й національні ініціативи: в 2005 р. Рік волонтера (волонтериста) проходив у Великобританії.

Механізми державного управління, що регулюють НФЗ «волонтерство» та «волонтуризм» в різних

країнах, помітно відрізняються через різноманіття волонтерських ініціатив і цілей, які переслідують законодавці. Відповідно до Закону про волонтерську діяльність 2002 р. Чехія акредитує «організації, що делегують», які проводять вибір і навчають волонтерів та волонтерів, підписують з ними контракти і направляють на роботу в «організації, що приймають». В ролі таких можуть виступати як державні органи, так й територіальні органи влади і самоврядності. Волонтери та волонтеристи, що працюють поза цими рамками, не признаються такими і не захищаються законом. Закон Угорщини про суспільно корисну волонтерську діяльність 2005 р. містить положення про те, що «організаторами волонтерської діяльності» можуть бути добродійні організації, державні установи, державні або приватні постачальники послуг в сферах соціальної допомоги, культури, освіти і захисту меншин. На організації інших типів і сфер діяльності пільги та форми захисту закон не поширює. Закон також вимагає, щоб організації, що залучають на роботу волонтерів та волонтеристів, реєструвалися в компетентному міністерстві, встановлює детальну бюрократичну процедуру реєстрації й умови, при яких в реєстрації може бути відмовлено. Організація зобов'язана вести облік кожного волонтера (волонтериста) та зберігати ці дані протягом п'яти років після припинення віносин з ним.

Закон Італії про загальну політику в сфері волонтерської діяльності 1991 р. встановлює принципи і критерії, що регулюють відносини між державними установами і волонтерськими організаціями. У виконання національного закону регіональні органи влади задіяли в своїх регіонах відповідні механізми. Закон надає волонтерам та волонтеристам певний захист і права, накладає низку обов'язків на волонтерські організації, зокрема, обов'язкове страхування здоров'я і відповідальності перед третіми особами, а також визначає відмінність між волонтерською працею і соціально-трудохими відносинами. Закон Латвії про асоціації і фонди 2003 р. встановлює право асоціацій і фондів залучати волонтерів та волонтеристів з метою здійснення своїх статутних завдань, визначає поняття «волонтерська діяльність» і встановлює загальні правила ухвалення контрактів, цивільної відповідальності та відшкодування витрат.

Закон Люксембургу про молодіжну волонтерську службу 1999 р. прийнято з метою стимулювання соціальної активності молоді шляхом участі в суспільно корисній праці. Під дію цього закону підпадають лише ті некомерційні організації, які акредитовані в міністерстві в справах молоді. Тривалість волонтерської служби обмежується строком від шести до 12 місяців, який може бути скорочено або продовжено лише з дозволу міністерства. Інші типи волонтерської діяльності законом не регулюються. Закон Польщі про суспільно корисну і волонтерську діяльність 2003 р. регулює волонтерську діяльність некомерційних і неурядових організацій, асоціацій,

органів місцевої самоврядності, державної адміністрації та інших юридичних осіб. Закон поширюється також на тих польських волонтерів та волонтеристів, які працюють в міжнародних організаціях. За законом Португалії про волонтерів 1998 р., волонтерська діяльність має бути націлена на благо суспільства або окремих громад в сфері міських і соціальних проблем, охорони здоров'я, освіти, науки і культури, охорони національної спадщини і довкілля, захисту прав споживачів, співпраці ради розвитку, зайнятості і професійного навчання, соціальної реінтеграції, цивільної оборони, розвитку суспільного життя і соціальної економіки, сприяння волонтерству (волонтеризму) і соціальній солідарності та в інших аналогічних сферах. Закон також встановлює принципи волонтерської діяльності, перераховує права та обов'язки волонтерів (волонтеристів) і регулює їх відносини із «сприяючими» організаціями.

Висновки. 1. Носії НФЗ «волонтерство» та «волонтеризм» – волонтери та волонтеристи, а також волонтерські організації різних країн – об'єднані в глобальний світовий волонтерський рух, який стає все більш впливовим в світі.

2. Волонтерський рух розвивається в світі з початку минулого століття.

3. Рівень розвитку НФЗ «волонтерство» та «волонтеризм» в країні залежить від політико-економічної ситуації, наявності механізмів державного управління, стану некомерційного сектора і ринку праці, від культурних чинників тощо.

4. Досвід європейських держав показує, що механізми державного управління НФЗ «волонтерство» та «волонтеризм» набувають особливого значення, коли вони не створюють перешкоди волонтерській діяльності.

5. Механізми державного управління НФЗ на прикладі волонтерства та волонтеризму необхідні для того, щоб гарантувати носіям цих форм захист і відрізнити їх від найнятих робітників.

6. Національне законодавство має створювати механізми державного управління функціонуванням носіїв НФЗ, зокрема волонтерських організацій, і проводити чітку межу між волонтерськими і традиційними соціально-трудохими відносинами.

Література

1. Даль Р. Демократия и ее критики / пер. с англ. Москва: РОССПЭН, 2003. 576 с.
2. Борецька Н.П., Крапівіна Г.О. Сучасний стан і проблеми розвитку соціально-трудохим відносин у добровольчестві. *Соціально-трудохі відносини: теорія та практика*: зб. наук. праць. Спец. вип.: у 3 т. Київ: КНЕУ, 2010. Т.1. С. 105-112.
3. Крапівіна Г.А. Методологические аспекты добровольчества: проблемы формирования и развития рынка труда. *Проблемы рынка труда и формирования трудовых ресурсов*: материалы Междунар. науч.-практ. конф. Москва: ООО «НИПКЦ Восход-А», 2010. С. 70-88.
4. Крапівіна Г.О. Людські ресурси та їх мотивація в добровольчестві. *Вісник Львівського інституту економіки і туризму*: зб. наук. статей. Львів: ЛІЕТ, 2010. № 5. С.117-123.
5. Лях Т.Л. Историчні засади соціально-педагогічної діяльності волонтерів за

кордоном. *Волонтерство як ресурс соціальної роботи у громаді*: матеріали Міжнар. наук. конф. для студ. та аспір. «Обличчя соціальної держави» в рамках проекту «Покращення якості соціальних послуг дітям та сім'ям у громаді». Київ: Християнський дитячий фонд, 2006. С. 61–70.

References

1. Dal' R. (2003). *Demokratiya i yeye kritiki* [Democracy and its critics]. Trans. from English. Moscow, ROSSPEN [in Russian].

2. Boretska N.P., Krapivina H.O. (2010). *Suchasnyi stan i problemy rozvytku sotsialno-trudovykh vidnosyn u dobrovolchestvi* [Current status and problems of development of social and labor relations in volunteering]. *Sotsialno-trudovi vidnosyny: teoriia ta praktyka – Social and Labor Relations: Theory and Practice*: Kiev, KNEU, 2010. Vol. 1, pp. 105-112 [in Ukrainian].

3. Krapivina G.A. (2010). *Metodologicheskiye aspekty dobrovol'chestva: problemy formirovaniya i razvitiya rynku truda* [Methodological aspects of volunteering: problems of the formation and development of the labor market]. *Problemy rynku truda i formirovaniya trudovykh resursov – Problems of the labor market and the formation of labor resources*: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference (pp. 70-88). Moscow, LLC NIPKPT Voskhod – A [in Russian].

4. Krapivina G.O. (2010). *Liudski resursy ta yikh motyvatsiia v dobrovolchestvi* [Human resources and their motivation in volunteering.]. *Visnyk Lvivskoho instytutu ekonomiky i turizmu – Bulletin of the Lviv Institute of Economics and Tourism*, 5, pp. 117-123. Lviv, LIET [in Ukrainian].

5. Liakh T.L. (2006). *Istorychni zasady sotsialno-pedahohichnoi diialnosti volonteriv za kordonom* [Historical bases of social and pedagogical activity of volunteers abroad]. *Volonterstvo yak resurs sotsialnoi roboty u hromadi – Volunteering as a Community Social Work Resource*: Proceedings of the International Scientific Conference «The Face of the Welfare State» in the framework of the project Improving the quality of social services for children and families in the community, (pp. 61-70). Kyiv, Christian Children's Fund [in Ukrainian].

Крапівіна Г. О. Нестандартні форми зайнятості: світовий досвід розвитку (на прикладі волонтерства та волонтуризму)

У статті розглянуто світовий досвід розвитку нестандартних форм зайнятості (НФЗ) на прикладі волонтерства та волонтуризму, а саме: в Великобританії, Ірландії, Іспанії, Італії, Канаді, Латвії, Литві, Люксембурзі, Македонії, Німеччині, Норвегії, Південній Кореї, Польщі, Португалії, Румунії, США, Угорщині, Франції, Хорватії, Чехії, Швеції, Японії тощо, яким притаманні й загальні закони економічного розвитку, єдині правила та закономірності діяльності, й особливості, пов'язані із специфікою надання волонтерських та волонтуристських послуг. Під впливом останніх закономірностей розвитку НФЗ волонтерство та волонтуризм набувають специфічних рис, які дозволяють визначити їх й поширенням зайнятості населення, й ту-

ристичною діяльністю. Волонтерство та волонтуризм виникли в процесі трансформації зайнятості в сучасних умовах та є симбіозом інноваційних форм соціально-трудова відносин та форм нестандартної зайнятості.

Ключові слова: волонтерство, волонтуризм, туризм, нестандартні форми зайнятості, державне управління.

Крапівіна Г. А. Нестандартные формы занятости: мировой опыт развития (на примере волонтерства и волонтуризма)

В статье рассмотрен мировой опыт развития нестандартных форм занятости (НЗФ) на примере волонтерства и волонтуризма, а именно: в Великобритании, Ирландии, Испании, Италии, Канаде, Латвии, Литве, Люксембурге, Македонии, Германии, Норвегии, Южной Кореи, Польше, Португалии, Румынии, США, Венгрии, Франции, Хорватии, Чехии, Швеции, Японии и других, которым присущи и общие законы экономического развития, единые правила и закономерности деятельности, и особенности, связанные со спецификой предоставления волонтерских и волонтуристских услуг. Под влиянием последних закономерности развития НЗФ волонтерство и волонтуризм приобретают специфические черты, которые позволяют определить их и расширением занятости населения, и туристической деятельностью. Волонтерство и волонтуризм возникли в процессе трансформации занятости в современных условиях и являются симбиозом инновационных форм социально-трудова отношений и форм нестандартной занятости.

Ключевые слова: волонтерство, волонтуризм, туризм, нестандартные формы занятости, государственное управление.

Krapivina G. Non-standard employment forms: world experience of development (on the example of volunteering and volunturism)

The article discusses the world experience in the development of non-standard forms of employment (NZF) on the example of volunteering and volunteerism, namely: in the UK, Ireland, Spain, Italy, Canada, Latvia, Lithuania, Luxembourg, Macedonia, Germany, Norway, South Korea, Poland, Portugal, Romania, the USA, Hungary, France, Croatia, the Czech Republic, Sweden, Japan, etc., which are inherent in the general laws of economic development, uniform rules and patterns of activity, and features related to the specifics of providing volunteer and volunteer services. Under the influence of the latter, the regularities of the development of the NZF volunteering and volunteerism acquire specific features that allow them to be determined by both the expansion of employment of the population, and tourism activities. Volunteering and volunteerism arose in the process of transformation of employment in modern conditions and are a symbiosis of innovative forms of social and labor relations and forms of precarious work.

Keywords: volunteering, voluntourism, tourism, non-standard forms of employment, public administration.

Стаття надійшла до редакції 19.08.2019

Прийнято до друку 10.09.2019